Ч. 285 Пятниця 22 грудня 1895. 3 сїчня 1896.) Рік V.

Виходить у Львові що дня (крім недїль і гр. кат. сьвят) о 5-ій годинї по полудни.

Редакция і Адмінїстрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої“.

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Староствах на провинциї:
на цїлий рік зр. 2·40
на пів року зр. 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цїлий рік зр. 5·40
на пів року зр. 2·70
на чверть року зр. 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр

Сойм краєвий.

Бесїда Є. Ексц. п. Намістника.

(Конець).

Мабуть не потребую завіряти, що з моєї сторони доложу всякого стараня, щоби то відношене так необхідне для справ краєвих не лиш у Львові яко осередку краю, але в цїлім краю позістало незмінне і надальше, щоби та гармонія ще скріпляла ся з користию для краю. Порукою для мене в сїм дїлї єсть особистість Є. Ексц. п. Маршалка, єго випробована знаменитість, незвичайне уздібненє і основне знанє публичних справ краєвих, горяче серце для всего, що край обходить. Приймаючи в вдячностию до відомости то все, що єго Ексцеленция в тій справі лише що сказав, завіряю єго, що з моєї сторони зазнає в сповнюваню своєї задачі можливих улекшень і скорої підпори.

Послів рускої народности витаю тут окремо і можу їх увірити, що можуть ожидати від мене як найсовістнїйшої справедливости і підпираня розвою рускої народности. В часї мого короткого урядованя могли вже переконати ся, що моє поступованє супротив рускої справи єсть ясне і щире; кілько разів стрічу ся з обявами партийної пристрасти як при вічу, буду єї вдержувати — служачи в данім случаю і радою, котрої коли-б були послухали, як в справі депутациї до Найясн. Пана, було би може на тім лїпше вийшло достоїнство руского народу.

Межи справами, обходячими край стоїть завсїгди по переду справа образованя і виховання публичного. В часї мого ще дуже короткого урядованя мав я нагоду придивити ся наочно, як щедрою рукою, при помочи краю, старає ся правительство поставити наші унїверситети на висотї вимог новочастної науки і зроблено богато в послїдних часах під сим взглядом, зробить ся богато в найблизшій будучности. При вибудованю величавих і вповнї цїлям відповідних будинків, через обсаду нових катедр, через удотованє всїляких для розвою науки потрібних заведень, піднесли ся наші унїверситети до ряду первоpядних; незадовго доповнить ся факультет медичний у Львові і стануть ті дві сьвятинї науки на рівнї з найлїпшими в Европі, даючи народам край сей замешкуючим нагоду до убіганя ся о лїпше з иншими народами в краснім і плодовитім наслїдуваню для розвою науки і цивілізациї.

Річне справозданє краєвої Ради шкільної що-до шкіл середних, народних і промислових єсть вже мабуть в руках пов. Панів. Що-до шкіл середних можу з приятностию сконстатувати, що завдяки дїяльности краєвої Ради шкільної, осягнено в тій части шкільництва в послїдних роках знаменитий поступ. Трудною задачею сеї части шкільництва єсть познакомити молодїж з науками, котрих скількість незмірно зросла, а дїйти до тої цїли так, щоби молодїж не була перетяжена наукою в шкідливий спосіб фізичному і інтелєктуальному розвоєви; — під тим взглядом довершено вже богато значних улїпшень. Також і під взглядом уміщеня тих же шкіл можна зазначити дуже значні поступи, а в найблизшім часї будуть доконані значним коштом будови, котрих цїлию буде користнїйше уміщенє кількох більших того рода заведень в краю.

Що-до шкіл низших, то короткий час, від якого маю честь засїдати в Радї шкільній, не дає менї нагоди додати яких небудь заміток до того, що найдете панове в справозданю; висказую однак бажанє і надію, що в сїй вис. Палатї заведе ся о них при нагодї основна дискусия, котра безсумнївно для Ради шкільної, для єї вельми заслуженого управителя, котрий засїдає у Вашій громадї і для мене єсть завсїгди вельми пожадана.

В сїм роцї почала функціонувати третя секция краєвої Ради шкільної. Секция та має за задачу займати ся школами промисловими і фаховими в краю. Єї истнованє і дїяльність дали вже новий товчок розвоєви тої катеґориї шкіл так потрібних для економічного поступу краю.

Із справ, що в теперішну пору живо обходять суспільність, єсть справа, котрої не хотїв би я поминути мовчки; то справа еміґрациї до Бразилїї.

З многих сторін перецїнено ту справу економічно, бо що-до скількости, то не представляє ся она віяк застрашаючо, а навіть було би вовсїм в порядку річи, коли би край досить густо залюднений, а не маючий в тім степени, що инші, розвиненого промислу, котрий, як звістно, тисячам людий дає заробок — коли би край такий експортував якусь скількість своїх синів в далекі сторони, де би їм могло вести ся лїпше. Однак в тій еміґрациї, головно же зі всхідної части краю, єсть щось иншого, на що звернути увагу суспільности єсть обовязком правительства.

Не єсть то пошукуванє працї, взглядно зарібку, противно, єсть то як би усуванє ся від трудностий, котрі з натури річи спонукують комплїкуючі ся що раз більше відносини

---

14)

Дещо з технїки.

VI.

Лямпи в панчохах або жарове сьвітло Авера. — Плетїнка жарова і єї фабрикация. — Сьвітло нафтове. — Звідки взялась нафта? — Камінний кніт до лямп нафтових і нафтові лямпи без кнота. — Сьвітло спіритусове. — Сьвітло будучности: карбід і єго фабрикация; досьвіди Теслї з електрикою.

(Дальше).

Здаєсь, що нинї нема вже й найбіднїйшої селяньскої хати, в котрій би не сьвітили нафтою, але й нїяке сьвітло не осьвітило так ярко темноти й нужди народу, як сьвітло нафтове. На ґрунтї не одного з наших підгірских господарів лежали неоцїнені скарби, спочивали в земли міліони, але темнота і нужда не дозволяли їх звідтам видобути. Аж коли знайшли ся инші люди, коли добули жерела густої як мазь ропи нафтової, зробили з неї нафту, а з нафти сьвітло — показало ся, як далеко ще нашим людем до того, щоби они уміли і могли користати розумно із богатств земли.

А прецї вже й наші селяни знали досить давно нафту, взглядно ропу нафтову. Коли під конець 1859 року привезено перші бочки американьскої нафти до Европи, коли тогдї люди не могли аж надивувати ся якиї то добрий і дешевий материял до осьвітлюваня, показало ся, що наші селяни в Коломийщинї по тамтім боцї Прута вже давно єї знали. Ще в 1771 р. знані були в Слободї Рунґурскій жерела ропи нафтової а тамошні селяни черпали єї і мастили нею вози або уживали на лїк для худоби. В 1810 р. викрито нове жерело ропи нафтової коло Трускавця і пробовано навіть використати єї яко материялу до осьвітлюваня. З актів львівскої ґуберниї з 1817 р. звістно, що вже тогдї роблено з ропи нафту. Тодїшний старший комісар гірничий Вальтер розповідає, що галицку нафту висилано до Праги, де нею осьвітлювано ринок на Старім містї; він каже також, що тогдї показало ся, що сьвітло нафтове було лїпше і сильнїйше а навіть дешевше, як сьвітло з лямп олїйних. Перша рафінерия нафти була тогдї коло Губич в дрогобицкім повітї в висилала по 300 сотнарів чистої нафти до Праги та продавала єї по 34 т. зр. простих риньских. За перевіз з Губич до Оломуца платило ся 12 риньских, а з Оломуца до Праги 9 риньских, отже 21 риньских за сотнар, отже сотнар галицкої нафти коштував тогдї в Празї 55 риньских.

Але ледви що почавший ся промисл нафтовий не довго удержав ся, бо внаслїдок якихсь непорозумінь і з вини тих, що перевозили нафту до Праги, упав вже в 1818 року. Від того часу аж до 1852 року не було нїчого чувати про нафту; аж в тім роцї жид Шрайнер в Бориславі знову єї пригадав. Він варив ропу і робив з неї знамените смаровило до возів. Отже одного разу, коли робив смаровило, побачив, що на покришцї від кітла, в котрій варила ся ропа, насїла пара і поробили ся з неї чисті як вода каплї, котрі мали сильний запах нафтовий. Він зібрав ті каплї у фляшинку і привіз їх до Львова, до аптики Міколяша, де тогдї був провізором Лукасевич. Той Лукасевич і єго товариш Цеґ переконали ся, що той якийсь Шрайнерів олїй горить та прийшли до того переконаня, що ним би можна дуже добре сьвітити. Нафту називано тогдї камфіною. На предложенє Лукасевича заведено вже 1855 р. осьвітлюванє львівского загального шпиталю лямпами нафтовими. В зимі з 1858 на 1859 р. завела у себе Північна зелїзниця цїсаря Фердинанда осьвітлюванє ваґонів нафтою; так отже увійшло в уживанє сьвітло нафтове.

Можна отже сьміло сказати, що уживанє сьвітла нафтового розійшло ся по сьвітї первістно з Галичини. Американьска нафта єсть трохи пізнїйша. Початок американьского промислу нафтового, а тим самим і нафтового сьвітла назначають Американцї на день 27 серпня 1859 р., коли тимчасом у Львові сьвітили нею вже в 1855 р. Але ще перед тим уживано вже

кождої родини; бо не найбіднїйші еміґрують і не з найбіднїйших сторін краю.

Роля правительства мусить обмежити ся в таких случаях до управильненя способів, при яких виїзд може бути дозволений, і всі розпорядженя, які правительство в сій справі видало, пороблено в інтересі самих еміґрантів, щоби охоронити їх від прикрого заводу і остаточного недостатку, на котрий би могли бути виставлені. В справі сій мусить правительство відкликати ся до суспільности, щоби она підпирала его зарядженя, а особливо, щоби старала ся усунути зло в его причинах, щоби старала ся усувути то, що в такій еміґрациї зазходить ся нездорового.

Знайдете панове на ваших пульпітах справозданє дирекциї фонду пропінацийного о стані того фонду; стан его єсть доси успішний. Однакож не дасть ся заперечити, що ріжні обставини впливають уемно на его доходи: і так нещастя елементарні з послїдних літ та в многих сторонах зубожінє людности, еміґрация селян, дальше обтяженє консумциї спіритусової оплатами краєвими, наконець в послїдних часах конкуренция зі сторони промисловців, що ведуть торговлю вільними напитками не пропінацийними в замкнених фляшках.

Удержанє висоти доходів єсть безустанною печаливостию дирекциї і хоч в декотрих сторонах дав ся почути діймаючий упадок доходів, то однак та страта рівноважить ся піднесенєм ся пропінациї в містах і місточках; наконець мушу ще додати, що цїлий позіставший з кінцем 1894 р. останок невиплачених винагород за відобране права пропінацийного, вложено по мисли постанов закона зараз з початком минаючого року в користь управнених до депозиту судового, а то в готівцї 262.858 зр., в облїґациях 202.050 зр., так, що з того титулу дирекция не має вже ніяких зобовязань.

Правительство в сім роцї предложить вис. Палаті проект закона, до чого впрочім було завізване вис. Палатою на послїдній сесиї.

Єсть то проект новелї зміняючої декотрі постанови закона конкуренцийного, а маючої на цїли пільги для тих конкуруючих, котрі тепер конкурують до церков або костелів а заразом удержують філїї тих церков або костелів. Ухваленєм того проекту вдоволить ся підношеному часто в сій вис. Палатї бажаню, особливо же зі сторони послів з меншої посїлости.

Кінчу і представляю вис. Палатї яко комісаря правительственного, радника Двору ґр. Лося.

Бесїду Є. Ексц. кн. Намістника переривала Палата грімкими оплесками.

В доповненю до справозданя з послїднього засїданя соймового подаємо ще слїдуючі важнїйші справи:

Провірено вибори послів: Крамарчика, з бальского округа виборчого; Ад. Бруницкого, з городецкого; Ст. Єнджейовича, з кольбушівского; Віктора, з ліського; Фр. Кремпи, з мілецкого; Ст. Стадницкого, з мостиского; Торосевича, з рогатиньского; Ів. Слонецкого, з сяніцкого; Каз. Бяляньского, з старомісского і Тита Заячківского, з товмацкого.

Пос. Мерунович і тов. поставили внесенє, щоби Сойм поручив Видїлови краєвому заохочувати репрезентациї повітові, аби они займали ся справами економічними своїх повітів.

Поодинокі комісиї уконституували ся в сей спосіб:

Буджетова: предсїдатель Дунаєвский, заступник Залеский, секретарі Бруницкий і Ґурский; — правнича: предсїдатель Вайґель, заступник Пініньский, секретар Клеменсевич; — шкільна: предсїд. Чарторийский, заст. Ст. Тарновский, секр. Райский і Вахнянин; — господарства краєвого: предсїдатель Поляновский, заступники Горайский і Стадницкий, секретар Шчель; — зелїзнича: предсїдатель Залеский, заступник Менциньский, секретар Мерунович; — дорогова: предсїдатель Менциньский, заступник Ромер, секретар Стажиньский; — санїтарна: предсїдатель Йордан, заступник Ґолуховский, секретар Яклиньский; — гірнича: предсїдатель Горайский, заступник Ад. Скшиньский, секретар Охримович; — сільна: предсїдатель Мандичевский, заступник Клим. Дідушицкий, секретар Слонецкий; — банкова: предсїдатель Поляновский, заступник Дембовский, секретар Левенштайн; — петицийна: предсїдатель Клеменсевич, заступник Кар. Дідушицкий, секретарі Гаморак і Жердецкий; — податкова: предсїдатель Яворский, заступник Абрагамович, секретар Левенштайн.

Перегляд політичний.

На вчерашнім принятю новорічнім лїберальної партиї заявив угорский президент мінїстрів Банфі, що має надію, що австро-угорску угоду переведе ще теперішна Рада державна, а відтак сказав, що залагодженє справи всхідної єсть заповідию мира для Угорщини.

Президент Фор в своїй новорічній промові до тїла дипльоматичного заявив, що Франция держить ся полїтики, котра має на цїли удержанє мира.

Революция в Трансвалю звернула тепер на себе увагу цїлої Европи, головно же Анґлїї і Нїмеччини яко найбільше інтересованих держав. З Преториї доносять, що до Трансвалю вступило знову 300 узброєних людий висланих анґлїйскою спілкою Chartered. Бури (Boer) голяндскі поселенцї утворили союз, котрий домагає ся утвореня правдивої свобідної републики, справедливого права голосованя і справедливих урядів.

Пановане інтриґанта Іззета-пашї скінчило ся в Константинополи. Султан по деґрадациї его з ґенерала прогнав аж до Мосуля, а рівночасно виточено процес і многим висшим урядникам.

Новинки.

Львів дня 2 січня 1896.

— **Іменованя.** Віцесекретар в президиї Мінїстерства др. Зд. Моравский іменований секретарем мінїстериальним. — Інжинер механїк в Величцї Фр. Влодарчик іменований інспектором салїнарним при краєвій Дирекциї скарбу у Львові. — Комісар полїциї у Львові Вільг. Шехтель іменований старшим комісарем. — Концепіст полїциї Вол. Беноа комісарем полїциї у Львові. —

нафти до сьвіченя, бо на внесенє управителя материялів при Північній зелїзници Цїсаря Фердинанда, Провеша, спроваджено галицку нафту в 1853 р. до Відня і там осьвітлено нею перший дворець зелїзничий в Австриї. Початок сьвітла нафтового сягає отже на певно до 1853 р. і вийшов з Галичини.

Але з другої сторони нема сумніву, що аж американьский промисл нафтовий розширив сьвітло нафтове по цїлім сьвітї. Ледви що в Галичинї пізнано значінє нафти і її ужиток, як вже Америка стала заливати Европу своєю нафтою. А причина того була двояка: раз відкрито в Пенсильванії (в Сполучених Державах північної Америки) дуже богато обильних жерел ропи нафтової, а відтак і Американцї забрали ся по свому до її добуваня. В Галичинї не уміли шукати за нафтою і її добувати; держали ся лиш того, коли де нафта сама показала ся і там копали дучки не більше як на кілька сяжнїв глубокі, коли тимчасом в Америцї шукали за нею в розумнїйший спосіб і машинами вертіли в земли дуже глубокі діри. Скоро Американцї зміркували, що десь в котрім місци може бути нафта, то зараз звозили туди дерево, будовали доми, закладали маґазини, спроваджували парові машини, завязували спілки, котрі доставляли гроший для предприємства і так до кількох місяців, а найдальше до пів року повставало в тім місци цїле нове місто з фабриками, склепами, почтою, телєґрафом і т. д., бо, будували зараз навіть льокальні зелїзницї, котрі сполучали місто з головними, або з якими сплавними ріками. Скоро де повстала яка оселя, брали ся зараз до верченя землї і до добуваня нафти. В той спосіб повставали такі міста нафтові як Петролїя, Карнс Сіті, Ґріс Сіті, Мілерставн і ин. Коли до такого міста прийшов якийсь промисловець, що знав ся на новім промислї і міг мати кредит, то місцеві банкіри до одної години доставили ему всего, що лиш було потреба. Нафту добувано великими масами і зараз розвожено її не лиш по цїлій Америцї, але й висилано тисячами бочок до Европи.

Не менше причинила ся до розширеня сьвітла нафтового і нафта росийска. На Кавказї коло міста Баку над Каспійским морем викрито дуже богаті в нафту жерела. І тут було майже так само як у нас в Галичинї: місцеві жителї, переважно Татари, знали вже від давна ропу нафтову і навіть уживали її за топливо, але щоби з неї зробити якийсь промисл, того они не знали, о тім і не думали, бо то нарід темний. Згадати тут потреба, що в Баку добували ся ще й ґази із землї, котрі на воздусї запалювали ся самі з себе і горіли. Темний нарід а до того ще й поганьский став уважати тот ніби якийсь чудесний огонь за бога і молив ся до него. На тім місци, де сьвітячий ґаз добував ся із землї, побудувано навіть божницю і люди сходили ся до неї молити ся до сьвятого огню, а не один уважав собі то за велику заслугу перед богом-огнем, коли припік собі коло него палець або й цїлу руку. І в Америцї в копальнях нафти добували ся такі самі ґази, але там роблено інакше; там ловлено їх зараз в рури і розпроваджувано не лиш по фабриках, але й по цїлім місті та осьвітлювано доми й улицї. Коли-ж росийскі промисловцї — а не так росийскі, як заграничні, приміром шведский технїк Нобель — взяли в Баку промисл нафтовий в свої руки, то зробили там другу Америку. Треба-ж знати, що коло Баку показалась була нафта в дуже великій скількости та ще й до нинї суть там дуже обильні в нафтову ропу жерела. Із многих иньших наведемо тут лиш один дуже цїкавий примір.

З початком 1887 р. стала була коло Баку вибухати нафта з кількох жерел з такою силою, що позаливала дуже богато будинків. Не було ніякого способу анї позатикати жерела, анї ловити нафту в які небудь бочки та кітли. Незадовго по тім, таки під самим містом роздав ся страшенний гук; із землї бухнув величезний стовп нафти на 110 метрів (57 сяжнів) високий і запалив ся, та осьвітив не лиш цїле місто, але й его околицю, а горяч від него несла ся на кількадесять метрів далеко. Щастє, що не було вітру і що той стовп не довго бухав, бо в кілька мінут опісля спав знову під землю. Кілько тогди виплинуло десь зпід землї нафти, можна собі легко уявити, коли зважимо, що на всїх полях коло міста стояла нафта на 2, а місцями і на 4 метри високо. Обчислено, що тогди виплинуло зпід землї більше як 200.000 кубічних метрів ропи нафтової.

При такій обильности жерел нафтових насуває ся мимоволї на гадку, звідки взялась чи бере ся в земли така велика скількість нафти? Були двоякі здогади учених: одні казали, що ропа нафтова зробила ся в земли із ростин, подібно як зробив ся вуголь камінний і брунатний; другі знов старали ся доказати, що она зробила ся із морских звірят, таких як риби та черепицї (скальки або мушлї). Сеї послїдної гадки був особливо нїмецкий учений, професор Енґлер в Карльсруге.

Насамперед впадає то в очи, що нафта не показує ся всюди на земли лиш на деяких місцях. Але так само нема всюди і вугля камінного та брунатного. Що-до вугля то річ певна, що оно зробило ся із ростин і з дерев, що колись великою масою росли місцями на земли, відтак запали ся в землю і там зробив ся в них вуголь. Коли-б отже так само і нафта зробила ся з ростин, то прецї десь дуже близько коло вугля мусїла би бути й нафта, або бодай слїди нафти. Тимчасом так не єсть. Правда, недалеко того місця, де єсть нафта, може бути й вуголь — н. пр. Мишин недалеко

Старшими комісарями в VII. кл. ранґи іменовані в евіденциї катастру податку ґрунтового: Володисл. Струшкевич і Володислав Зомбецкий; старшими ґеометрами: Маркия Пашковский, Йосиф Вусатовский і Володисл. Заклиньский. — Старшим інспектором іменований Глушкевич.

— Є. Ем. кардинал Сильвестер Сембратович жертвував для бідної рускої молодежи шкільної в своїй диецезиї 1000 зр. Суму тую розділено в той спосіб, що товариство „Руслан" у Львові (при рускій ґимназиї) одержало 300 зр., товариство „Шкільна Поміч" у Львові (для руских людових шкіл) 200 зр., а пять бурс: в Тернополи, Бродах, Золочеві, Бережанах і Стрию по 100 зр. Оба львівскі товариства „Руслан" і „Шкільна Поміч" зложили оногди черев своїх делеґатів подяку за сей красний дар, а Его Еміненция заявив при тім, що знаючи нужду многих дітий шкільних буде о них і на дальше памятати. Виділ „Шкільної Помочи" ухвалив на передвчерашнім засіданю утворити з одержаних гроший корениий фонд імени Его Еміненциї.

— Товариство Руских Женщин в Станіславові устроює музикально-декляматорскі вечерниці з відчитом „на Маланки" с. є. в навечерие Нового року в комнатах Руского Клюбу і Банку звязкового. Вступ 30 кр. від особи. Початок о годині 7-ій вечером.

— В школі скарбової сторожи в Сигнівці під Львовом відбув ся передвчера іспит, на котрім було присутних богато запрошених достойників, а між ними і Є. Ем. кардинал Сембратович. Іспит випав вдоволяючо. Віцепрезидент кравої дирекциї скарбу др. Коритовский іменував зараз 5 фреквентантів дійстними а 9 титулярними надстражниками. Зложивші іспит фреквентанти розділені по стациях скарбової сторожи. Дня 6 січня розпочинає ся новий курс в згаданій школі.

— Депутация руска з повіта стрийского, котру війти громад повіта стрийского ухвалили вислати до Є. Ем. Кардинала Сембратовича в цїли заявленя, що не солідаризують ся з депутациєю висланою до Відня, прибула нині до Львова і під проводом ґр. Кароля Дідушицкого була нині у Є. Емін. Кардинала. Проводир депутациї ґр. Дідушицкий, яко презес Ради повітової і посол з меншої посілости, промовив до Є. Ем. Кардинала складаючи глубокий поклін і бажане, щоби Бог ще через довгі літа удержав Є. Еміненцию на високім, а так трудним становищи на хвалу рускої Церкви і для добра вірних Русинів нашого краю.

— В львівскій касі ощадности відбув ся вчера розділ нагород для слуг, котрі в одній родині вислужили що найменше 15 літ. Між обдарованими, котрих число доходило до 30, було кілька вже давнійше нагороджених, що вже звиж 30 літ служать вірно в ріжних родинах.

— Огонь вибух вчера о 12-ій годині в ночи на Замарстинові в фабрицї коробок Гловацкого. Згоріла стайня стояча в подвірю. Огонь спинила львівска сторожа огнева.

— Холєра в Росиї. В місті Петербурзі занедужало від 14 до 21 грудня 97 а померло 36 осіб; в ґуберніях: волиньскій від 1 до 7 грудня занедужало 74, а померло 40 осіб; в петербурґскій від 8 до 14 грудня занедужали 4 особи, померла 1.

— Справлюване риб. Товариство охорони звіряг звертає увагу на варварский спосіб здираня луски з риб ще живих. Товариство пригадує, що риби мучені в який-небудь спосіб стають ся для нас правдивою отруєю і причиною всяких недуг. Не лише з огляду на людскість але й на здоровлє, треба риби як найскорше забивати, а то через пробитє стовпа хребетного або через відокремлене его від мозку, коли перетнемо его острим ножем по за дихавками. Відтак, щоби лекше здіймити луску, треба замочити рибу на 2—5 секунд в горячій воді, але в кипятку.

— Дещо зі статистики міста Перемишля. Спис населеня переведений в 1860 р. виказав в Перемишли 10.140 мешканців, в 1870 р. було в згаданім місті 15.185 душ, в р. 1880 числив Перемишль 20.667 душ населення, а в 1890 р. 28.017 без войска. Тепер виносить число населеня звиж 30.000 душ, а з ґарнізоном 43.000. З того видко що населене Перемишля подвоїло ся в послїдних 25 лїтах.

— Спосіб вигублевия борозняків. В північній Угорщині в комітаті Абауй-Торна роблять від кількох літ борозняки величезні шкоди на сіножатях і на ріли. В деяких околицях було їх тільки по сіножатях, що місцями вся трава щезла а з землі аж кишіло від тих шкідників. Люди мусіли в деяких лїтах переорювати не лише озимі засіви, але й сіножати і на ново їх засівати. В громаді Аламаш, згаданого комітату над рікою Тарна, єсть оден господар, що має 90 моргів сіножати. Однако від кількох літ не мав він з неї пожитку, бо борозняки попідгризали всю траву. Він удав ся з просьбою о раду до міністерства рільництва в Будапешті, а оно поручило сіножать напустити водою. Успіх був знаменитий. Одна часть борозняків потопила ся в земли, друга повилазила на верх і погибла в воді. Поверхня води аж побіліла від хробів, а птахи кілька днів мали поживу. По вісьмох днях воду спущено з сіножати і в тім році видала она дуже обильний покіс сіна і отави. На сусідних же лугах, де того способу не пробовано, не було й стебелинки сіна.

— Вісти з Київа. „Кіевская старина" з грудня приносить такі відрадні вісти: 1. Редакция „Кіевскої Старини" дістала дозвіл друкувати уложений під редакциєю В. Науменка і Е. Тимченка „Малороссійскій словар", котрий обійме по-над сто друкованих аркушів в два стовпці. В році 1896-ім вийде перший том того словаря в обемі 25 аркушів друку. Передплатники „Кіевскої Старини" діставати будуть словар яко безплатний додаток до журнала. — Що словар сей буде роботою поважною, за те ручать нам особи видавців. П. В. Науменко (редактор „Кіевскої Старини") єсть фільольоґом і знавцем руско-україньского язика і літератури, а п. Е. Тимченко уже навіть друкував де-що з своїх словарских робіт. 2. Редакция „Кіевскої Старини" оголошує такий конкурс: „З огляду, що нема у нас систематично обробленого курсу історії Южної Руси (України), котрий вдоволяв би потреби і інтереси науки і житя, редакция журнала „Кіевская Старина" постановляє розписати конкурс з речинцем дворічним (до 1-го січня 1898 року) на оброблений курс „Історії Малоросиї", в обемі більше-менше 25 аркушів друку. Проґраму курсу подасть „Кіевская Старина" в першій книжці 1896 року. По упливі дворічного речинця редакция „Кіевскої Старини" виплатить за найлучший з надісланих і одобрених творів премію в квоті тисяч рублів, з тим застереженем, що право на перше видане буде мати редакция і що се перше видане розішле ся передплатникам „Кіевскої Старини" яко безплатний додаток. 3. Редакция „Кіевскої Старини" дістала від начальства дозвіл отворити при редакциї журнала „книжний склад" (книгарню), де будуть продавати ся книжки, які що місяця редакция буде оголошувати при кождій книзі журнала в катальозі книжного складу. — Річ натуральна, що редакция „Кіевскої Старини" буде старати ся сконцентрувати в своїй книгарни всї видавництва в мові руско-Українській як і видавництва дотикаючі Руси-України на инших мовах, а через то видавництва ті скорше будуть ширити ся, бо-ж кождий буде знати, куда має за україньскою книжкою удати ся.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Берлин 2 січня. Цїсар Вільгельм в своїй новорічній промові не порушував справ політичних. — Праса тутешна виступає рішучо в обороні Трансвалю.

Білград 2 січня. Скупштина ухвалила закон о реорґанізациї войска, а король зараз его санкціонував.

Льондон 2 січня. Times доказує, що Анґлия не допустить до ніякої чужої інтервенциї в справі трансвальскій.

За редакцию відповідає: Адам Креховецкий.

від Слободи Рунґурскої; в Мишині єсть вуголь а в Слободі нафта — але все-таки нема слїду, щоби той вуголь стояв в якійсь звязи з нафтою. Говорено так: З ростин могла утворити ся нафта, навіть в тім місци, де єсть вуголь; але відтак нафта поволи сплила в инше місце. Нехай бе; то все-таки мусіли би лишитись на камінию, по котрім она плила, слїди нафти. Але бо знов єсть річ доказана, що нафта в глубині землї не спливає так далеко; противно, она і собою, коли дуже згусне і намулом, який несе за собою, затикає шпари в каміню так, що не може спливати.

З другої же сторони єсть річ доказана, що майже всюди там, де єсть нафта, знаходять ся і слїди морских звірят; в каміню знаходять ся закаменілі риби. Се навело отже на здогад, що як з ростин в тім місци, де колись перед многими тисячами літ росло їх дуже богато, поробилось вугле, так знову в тім місци, де у морях було в однім місци дуже богато морских звірят, н. пр. риб, зробилась з них у великій глубині землї нафта. А що в тих місцях, де знаходить ся нафта, були дійстно моря і звірята в них, то показує нам то каміне, котре могло лиш у мори витворити ся, і ті закаменілі риби, які в нім знаходимо. Єсть отже такий здогад: в наслідок якихсь великих змін на земли перед многими тисячами літ вигинули десь в якімсь місци у мори, де було при купі дуже богато звірят, всї ті звірята, дістались під намул, котрий їх присипав, а з котрого опісля потворило ся каміне зі слїдами звірят морских і під тисненем того каміня робив ся поволи із товстих риб і других звірят якийсь товщ, олїй, котрий знову перетворював ся поволи на ропу нафтову.

Сей здогад потверджають слїдуючі факти: Майже всюди, де єсть нафта, показуєсь і сіль недалеко, а иноді навіть побіч себе. При кінци тамтого столїтя копали коло Слободи Рунґурскої за солию а добули нафту. В американьских копальнях нафти добуваєсь часто при копаню за нафтою і солона ропа. А звістно, що сіль утворила ся в тих місцях, де колись були солоні моря. Дальше спостережено в однім місци над Червоним морем, що там при березї, де гниє в глубині богато всіляких звірят морских, витворюєсь і спливає верх води, якийсь зеленаво-брунатний, дуже смердячий олїй. Наконець удало ся професорови Енґлерови в Карльсруге зробити з рибячого олїю (трану) при дуже великім тисненю рід олїю, своєю барвою і своїм складом дуже подібного до нафти. Він взяв 500 кільоґрамів трану з риб, званих менадами, подібних до оселедця і при 10 разів сильнійшім тисненю, як єсть тиснене воздуха та при теплоті 400 степенів дестилював той тран (гонив з него инший олїй). Єму удало ся зробити з того трану 300 кільоґрамів брунатного олїю, котрий, як вже сказано, був дуже подібний до нафти. Все то спонукує нас не лиш здогадувати ся, але й уважати за річ певну, що ропа нафтова не єсть нічим иншим, як лиш олїєм, котрий зробив ся з морских звірят в дуже давних часах у великій глубині землї при відповідній теплоті і при дуже сильнім тисненю. А що в глубині землї може бути дуже велике тиснене, то найлїпшим доказом єсть той факт, що иноді коли добути нафту, то якась страшенна сила жене єї із землї так дуже, що она бухає і на кількадесять метрів високо.

(Конець буде.)

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.